

Dénes Iván Zoltán

Eltorzult magyar alkat

Bibó István vitája Németh Lászlóval
és Szekfű Gyulával

Osiris Kiadó · Budapest, 1999

Tartalom

Az olvasóhoz	13
Bevezetés	18
A „realitás” illúziója	27
A „realista” értelmezés	27
<i>Három nemzedék</i>	28
<i>Magyar történet</i>	29
<i>Állam és nemzet</i>	31
<i>Forradalom után</i>	34
A <i>Három nemzedék</i> kritikai visszhangja	36
A revízió megítélése 1947-ben	38
A centralisták legendája	40
A „realitás” illúziója	42
Az értelmezés háttere	44
A kulcsélmény	45
Fixációk	46
A konstrukció	49
Révai József Szekfű Gyuláról	51
Ön- és ellenségkép (1945–1955)	52
<i>Szem a láncban</i>	55
Egy óvatos reformszellem mentora?	58
<i>Porod is neki szolgál</i>	59
Az „illúzió” realitása	63
Az „ádáz próféta” örökség	64
Magyar parasztság – idegen vezetőréteg	64

<i>A Zseni és a Paraszt</i>	67
<i>Sznobok és parasztok</i>	68
Ádáz próféta	69
Szellemi bezárkózás	70
Kisebbségben	73
A felkérés	73
A cím	75
A műfaj	76
Az alaptétel	78
A korabeli visszhang	80
<i>A Három nemzedék és a Kisebbségben</i>	83
<i>A Kisebbségben és a Szárszói beszéd</i>	87
Az „illúzió” realitása	93
A magyar „közösségi skizofrénia” feldolgozása	95
<i>Az Eltorzult magyar alkat előzményei</i>	95
Kisebbségi többségek – többségi kisebbség (1938–1940)	96
A romantikus nemzeti illúziók kritikája (1936–1944)	99
Átpolitizált világbép	100
Parasztromantika	100
Társadalmi közmeggyőződés és hatalmi kulcspozíciók	103
Közösségi metafizika és magyar jelleg	103
Közösségi hisztériák	104
Közösségi félelmek	106
A romantikus nemzeti illúziók kritikája	106
A „hamis realista” metafora (1943–1946)	108
A magyar demokratikus fejlődés elszalasztott esélyei (1943–1946)	111
A közösségi vállalkozás sodra (1945)	115
„Nem alkat kérdése” (1947–1948)	118
Németh László védelme (1947)	118
„Némethet megvédeni, de túljutni” (1948)	123
Mérlegen a két értelmezés	127
A „realista” értelmezés az <i>Eltorzult magyar alkat</i> tükrében	127

Egy korabeli „realista” értelmezés	129
<i>Az Eltorzult magyar alkat a Kisebbségbenről</i>	
– pró és kontra	130
Tételek és ellentételek	130
Bibó István későbbi értelmezései	138
A rekonstrukció tanulságai	139
A nemzeti jellegről folytatott vita lezárása	141
<i>A magyarságtudomány problémája: a „Mi a magyar?”</i> terméketlensége	141
<i>Az Eltorzult magyar alkat: a tematika újraértelmezése</i>	147
<i>Az Eltorzult magyar alkat: a magyar politikai</i> skizofrénia és feloldása	150
Vonzások és választások	154
A „hamis realizmus” elutasítása	154
Személyes élmény: gyávaság (1954)	155
A magyar „közösségi skizofrénia” újraértelmezése (1976)	157
A magyar „közösségi skizofrénia” és kompenzálásai	160
Miért lehetett a kiegyezéssel rendszert igazolni annak széthullása után?	163
Az előadás sorsa	166
Szekfű Gyula munkásságának megítélése (1976–1979)	167
A „hamis realizmus” elutasítása	170
Egy inspiráló szellemi kapcsolat	174
A szellemi kapcsolat kezdete (1938–1940, 1945)	175
A <i>Válasz</i> munkatársai (1946–1948)	178
A forradalom alatti írások (1956)	182
Elvi tisztázás	184
Kibontakozási javaslat	186
Németh László cikkei	188
A magyar radikalizmus értelmezése	189
Véleménykülönbségek	191
Magántörténelem: egy kapcsolat a levelezés tükrében (1957–1975)	192

Drámaelemzések (1963–1975)	199
Németh László Szekfű Gyulával folytatott vitájának jelentősége (1976)	203
Erkölcsei intuíció és gyakorlati érzék: Bibó István szellemi viszonya Németh Lászlóhoz.	204
Újragondolt öazonosság	213
Képek jegyzéke	223
Rövidítések	251
Névmutató	253